

Biblioteksplan 2017- 2020

Strategi
» Plan/Program
Riktlinje
Regler och instruktioner

Fastställt av: Kommunfullmäktige
Datum: 2017-06-19 § 61/2017
För revidering ansvarar: Kommunstyrelsen
För eventuell uppföljning och tidplan för denna ansvarar: Kommunstyrelsen
Dokumentet gäller för: Alla nämnder och förvaltningar
Dokumentet gäller till och med: 2020-12-31

Innehåll

1. Inledning.....	4
2. Styrdokument	4
2.1 Nationella och övernationella	4
2.2 Regionala och kommunala	4
3. Bibliotekens betydelse i samhället	5
4. Biblioteksverksamheten i Lindesberg	6
5. Mål	7
6. Uppföljning	8

1. Inledning

Bibliotekslagen (2013:801) ålägger alla kommuner att ha en biblioteksplan. Den ska antas av kommunfullmäktige och omfatta all biblioteksverksamhet kommunen är huvudman för. Planen ska bidra till att öka samordningen och höja kvaliteten i biblioteksverksamheten. Exakt hur biblioteksplanen ska se ut är det upp till varje kommun att utforma, utöver lagkravet att den ska präglas av samverkan och ha ett framträdande användarperspektiv samt vara utvärderingsbar. Lindesbergs kommuns biblioteksplan 2017-2020 syftar till att främja tillgänglighet, läsfrämjande arbete och integration.

2. Styrdokument

Lindesbergs kommuns biblioteksplan 2017-2020 har viktiga kopplingar till styrdokument på olika nivåer. Nedan omnämns de viktigaste.

2.1 Nationella och övernationella

- * **UNESCOS folkbiblioteksmanifest (1947 rev 1994) samt UNESCOS skolbiblioteksmanifest (1991)** är viktiga internationella styrdokument som vägledning i arbetet med att utveckla biblioteksverksamheter.
- * **Sveriges bibliotekslag 2014 (2013:801)** är en anpassning av den tidigare bibliotekslagen (1996:1596) till de omvärldsförändringar som skett samt att tillgodose behovet av uppföljning.
- * **Skollagen (2010:800)** innehåller kravet på skolbibliotek till alla elever.
- * **FN:s Barnkonvention** understryker att alla barn har lika rättigheter och värde oavsett språk, kultur, religion och funktionshinder.

2.2 Regionala och kommunala

- * **Region Örebro Läns Kulturplan 2016-2019** påpekar att biblioteken därför behöver bli ännu mera attraktiva som mötesplatser och barnens rättigheter utifrån FN:s barnkonvention behöver implementeras ytterligare i folkbibliotekens arbete.
- * **Region Örebro Läns Regionala biblioteksplan** betonar läsfrämjande arbete bland barn och unga samt vill bidra till att folkbiblioteken utvecklas ytterligare mot att fungera som kulturella och gränsöverskridande demokratiska mötesplatser.
- * **Ungdomspolitisk strategi i Lindesberg** betonar betydelsen av de ungas möjligheter till delaktighet och inflytande över sin vardag och livssituation.
- * I Lindesbergs kommunvision **Utvecklingsstrategi Vision 2025** betonas social hållbarhet genom ett brett utbud av kultur- och föreningsverksamhet som ökar kommunens attraktivitet och bidrar till en levande kommun med en god folkhälsa. Social hållbarhet uppstår då medborgarna känner delaktighet och inflytande och kan påverka sin

livssituation. Genomförd utbildning och det livslånga lärande för att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare lyfts fram liksom vikten av en trygg social utveckling och att främja en positiv hälsoutveckling för en befolkning som blir allt äldre.

*** Avtal om samverkan för lokalt folkhälsoarbete mellan Hällefors, Ljusnarsbergs, Nora och Lindesbergs kommuner samt Örebro läns landsting** innebär att Lindesbergs kommun aktivt ska använda samhällsplanering och kommunal verksamhet för att främja en jämlik hälsa i befolkningen och motverka barnfattigdom.

3. Bibliotekens betydelse i samhället

Biblioteken tillhör samhällets viktigaste kultur- och bildningsinstitutioner. Folkbiblioteken är ofta kommunens viktigaste offentliga rum där alla kan vistas på egna premisser. Folkbiblioteken finns till för alla och nyttjandet ska vara avgiftsfritt. Skolbibliotekens främsta uppdrag är att stödja skolans måluppfyllelse. Folk- och skolbiblioteken är en grundförutsättning för det demokratiska samhällets utveckling. Uppdraget innebär att främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

De svenska bibliotekens långa tradition och relativt kontinuerliga utbud och arbetssätt möter idag betydande samhällsutmaningar. Svåröverskådliga kulturella och ekonomiska segregeringsprocesser präglar samhället alltmer och migrationen medför att biblioteksanvändarnas behov ökar och breddas. Stora förändringar sker runt mediekonsumtion, informationsnyttjande, läsförståelse och kulturskapande. Dessa samhällsutmaningar påverkar bibliotekens roll i samhället och skapar ett förändringstryck på hela bibliotekssektorn.

Att folkbibliotekens uppdrag även ska omfatta exempelvis det egna skapandet, den konstnärliga förnyelsen, yttrandefriheten, och folkbildningen har varit viktiga perspektiv i den nationella biblioteksdiskussionen under lång tid. Under senare år har det även i internationella sammanhang formulerats ökade behov av att förhålla sig till biblioteket som en offentlig samtalsarena och mötesplats. Kulturens ökade betydelse för städers attraktivitet och identitet har dessutom på många platser resulterat i att bibliotekens fysiska utrymmen utformats som offentliga upplevelse- och mötesplatser. Biblioteken har därmed blivit en del i orters och städers strategiska utveckling, som mötesplatser som bidrar till att nya samhälleliga relationer uppstår där kreativitet och innovation uppstår.

Värt att nämna i sammanhanget är FN:s Barnkonvention som understryker att alla barn har lika rättigheter och värde oavsett språk, sin kultur och religion och funktionshinder. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och få sin åsikt beaktad och respekterad. Barnens bästa skall alltid vägleda beslut som berör barnen. Då Sverige har ratificerat barnkonventionen aktualiseras bibliotekens viktiga uppdrag att ge alla barn rätt till utbildning, information och till ett aktivt deltagande i samhället samt rätt till lek och fritid. I Region Örebro Läns kultur- och biblioteksplaner beskrivs hur folkbiblioteken behöver implementera FN:s barnkonvention ytterligare och bli ännu mera attraktiva som mötesplatser. Vidare refererar man PISA rapporten 2013 att minskad läsförståelse bland unga behöver motverkas.

Sverige har haft en bibliotekslag sedan 1996. Detta innebär att en av de största kommunala kultursatsningarna i alla kommuner, folkbiblioteken, har varit lagstadgade i snart 20 år. Den nya bibliotekslagen (2013:801) som trädde i kraft 1 januari 2014 kräver att alla kommuner ska

ha en av kommunfullmäktige antagen biblioteksplan och kravet på utvärderingsbara kommunövergripande biblioteksplaner har skärpts. Intentionerna i Unescos folkbiblioteksmanifest återspeglas tydligare i bibliotekslagen och här finns också kravet på att alla skolor ska ha ett tillgängligt skolbibliotek. Även Skollagen (2010:800) innehåller kravet på skolbibliotek till alla elever. Dessutom finns det både i läroplanen för grundskolan (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011) och förskolan (Lpfö 98 Reviderad 2010) målsättningar som knappast kan uppnås utan ett fungerande biblioteksväsende. Det är skolan som ansvarar för skolbibliotekens utformning och kvalitet.

4. Biblioteksverksamheten i Lindesberg

I bergslagskommunen Lindesberg bor ca 23 000 invånare. Befolkningen ökar något. Kommunen är vidsträckt och inrymmer flera tätorter som tidigare utgjort egna kommuner. Tätorterna, som också betraktas som serviceorter, är Fellingsbro, Frövi, Lindesberg och Storå/Guldsmedshyttan. Ungefär 6 000 invånare bor utanför någon av tätorterna. Detta ställer speciella krav på och utmaningar för den kommunala servicen. För folkbiblioteken innebär det att arbeta med decentraliserad verksamhet som kräver större resurser på många plan. För skolbiblioteksverksamhet är utmaningen likvärdigheten där eleverna i de många mindre byskolorna har samma rätt till en kvalitativ skolbiblioteksverksamhet som de som bor i centralorten.

Arbetsstillfällena finns framförallt inom tillverkningsindustri och inom vård och omsorg. Befolkningsökningen sker i huvudsak inom gruppen utrikesfödda. Både medelåldern och antalet utrikesfödda är högre jämfört med riket i övrigt. Detta medför utmaningar som handlar om å ena sidan levnadsmönster som kan innefatta ovana att ta del av offentliga kultur- och utbildningsresurser och å andra sidan betydande behov av språkstudier och levande mänskliga mötesplatser.

Utbildningsnivån i kommunen är lägre än i riket. Att ha en god läsförmåga är en av de viktigaste kompetenserna för en elev i sin skolutveckling och arbetet med att nå läroplanens mål. Att främja läsintresset, både att läsa skönlitteratur och att ta del av faktatexter, är en framgångsfaktor i skolans uppdrag i att ge eleverna en god läskompetens. Grundskolan i Lindesberg arbetar läsfrämjande men ytterligare insatser behövs. Tillgänglighet till skönlitteratur och framför allt inspirerande personal med pedagogisk- och bibliotekariekompetens är viktiga faktorer för att skolan ska ge eleverna en god läsförmåga. Bibliotekariekompetensen bidrar också till att stärka elevernas media- och informationskompetens. Att många nyanlända barn och unga påverkas av hur förskolan och skolan, men också folkbiblioteken, arbetar med tillgänglighet, läsfrämjande och integration är i det närmaste en självklarhet. I Lindesberg kan den samlade biblioteksverksamheten bidra till betydande kunskapsförmedling och kompetenshöjning genom att ett systematiskt läsfrämjande arbete bedrivs där folkbiblioteket och skolbiblioteken samverkar och samfällt utformar arbetsmetoder som ökar läsförståelsen.

Biblioteksverksamheten i Lindesbergs kommun är diversifierad. Två av kommunens förvaltningar bedriver biblioteksverksamhet där folkbiblioteken har den största och mest utåtriktade verksamheten. Förutom stadsbiblioteket som är fysiskt beläget i Lindesbergs centrum finns tre filialbibliotek i orterna Fellingsbro, Frövi och Storå och en bokbuss. Utöver detta finns ett gymnasiebibliotek och skolbiblioteksverksamhet i en del av kommunens grundskolor. Förutom Lindesbergs kommun finns även andra aktörer som bedriver biblioteksverksamhet inom kommunens geografiska område. Region Örebro län ansvarar för

lasarettsbiblioteket och folkhögskolebiblioteket vid Fellingsbro folkhögskola. Kriminalvårdsstyrelsen som ansvarar för biblioteksverksamheten på kriminalvårdsanstalten Hinseberg. Denna biblioteksplan omfattar inte verksamheten som bedrivs av ovan nämnda utomkommunala aktörer men flera biblioteksverksamheter utförda av olika aktörer understryker potentiella samordningsförtjänster.

I anslutning till folkbiblioteket bedrivs också museiverksamhet. I en utredning från 2016 efterfrågas en högre grad av samordning mellan folkbiblioteksverksamheten och kulturarvsverksamheten. Utredningen betonar behovet av att stadsbibliotekets lokaler i högre grad bör fungera som en mötesplats, ett så kallat demokratiskt rum, för alla åldrar och intressen som främjar gemenskap, kunskap och upplevelser.

Den digitala delaktigheten omfattar inte alla människor i Lindesberg. Det finns skäl att tro att en betydande del av invånarna inte har vana vid Internet eller tillgång till dator. I Lindesberg behöver därför folkbiblioteksverksamheten göras mer tillgänglig för alla genom ökade öppettider på huvudbiblioteket och genom att filialer i serviceorterna utvecklas.

Vision 2025 betonar vikten av att främja en positiv hälsoutveckling för en befolkning som blir allt äldre. En vedertagen uppfattning är att kulturella upplevelser som läsning verkar positivt på hälsan. Med tanke på att kommuninvånarna har en högre medelålder än i riket finns det därför många skäl att se till att även den äldre befolkningen i Lindesbergs kommun har en likvärdig tillgång till folkbibliotekets tjänster. För att säkerställa den likvärdiga tillgången är det viktigt att öka samverkan mellan socialförvaltningen och folkbiblioteken.

För Lindesbergs del finns två stora strukturella utmaningar, dels kommunens geografiska omfattning och dels behovet av att höja utbildningsnivån. De potentiella resurserna ett fungerande integrationsarbete genom läsning, bildning, upplysning och kulturell verksamhet, kan frigöra kan inte överblickas. Kommunens sociala verksamhet är tillsammans med skolan mycket viktiga aktörer för att utforma framtidens bibliotek i Lindesberg. Kommunens invånare och geografiska struktur innebär att prioriteringarna i denna biblioteksplan kretsar kring **tillgänglighet, läsfrämjande arbete** och **integration**.

För att nå framgång i valda prioriteringsområden betonas följande:

för **tillgänglighet** bland annat vikten av goda öppettider, brett medieutbud, tillgång till bibliotekarier, närhet till bibliotek/bokbuss.

för **läsfrämjande arbete** sätts ett systematiskt läsfrämjande arbete där förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och folkbiblioteket samverkar och utformar planer och arbetsmetoder som ökar läsförståelsen och skapar förutsättningar för läsupplevelser för alla barn och ungdomar.

för **integration** används ett interkulturellt förhållningssätt där människors möten, bildning, digital delaktighet och fri åsiktsbildning understryker bibliotekens funktion som allas gemensamma rum.

5. Mål

Lindesbergs kommuns biblioteksplan 2017-2020 är en kommunövergripande samordningsstrategi för biblioteksverksamheten för att möta dagens och morgondagens biblioteksbehov. Under 2017-2020 prioriteras arbetet mot följande mål:

- * Kommunens hela biblioteksverksamhet är tillgänglig.
- * Barn- och utbildningsförvaltningen och tillväxtförvaltningen skapar genom formaliserad samverkan förutsättningar för att alla barn och unga har god läsförståelse.
- * All biblioteksverksamhet i kommunen ska vara en öppen mötesplats för alla.

6. Uppföljning

- * I Tillväxtförvaltningens, Barn- och utbildningsförvaltningens och Socialförvaltningens verksamhetsplaner eller arbetsplaner på de olika enheterna formuleras från och med 2017 hur målen i biblioteksplanen 2017-2020 ska förverkligas i de egna verksamheterna. Verksamhetsplanerna följs upp varje år utifrån biblioteksplanens intentioner och behandlas av respektive nämnd.
- * Lindesbergs kommuns biblioteksplan 2017-2020 revideras under år 2019 och återkommer till fullmäktige under år 2020 tillsammans med en samlad analys av hur verksamheten utvecklats och hur intentionerna i planen förverkligats i de olika nämndernas verksamheter.